

РОЗДІЛ 2

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

УДК 341.24:343.431

Тетяна Іванівна ГУДЗЬ,

*кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри конституційного та міжнародного права
факультету підготовки фахівців для підрозділів боротьби
з кіберзлочинністю та торгівлею людьми
Харківського національного університету внутрішніх справ;*

Юрій Миколайович КОЛОМІЄЦЬ,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри загальноправових дисциплін
факультету права та масових комунікацій
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ЩОДО ПОНЯТТЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Конституція України у ст. 2 проголошує, що «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави». Проте, на сьогоднішній день одним з найбільш брутальних та масових порушень прав і свобод людини є торгівля людьми, а тому держава повинна вжити усіх необхідних заходів, щоб захистити і убезпечити людину від цього антигуманного явища.

Слід зауважити, що дана проблема має міжнародний характер, а не обмежується кордонами лише однієї держави, тому для успішної боротьби з цим злочином, необхідно мати єдине розуміння даного явища. Торгівлю людьми можна визначити по-різному, а тому на цьому шляху значний вклад відіграє прийняття міжнародних договорів, відповідні норми яких знаходять своє відображення й у національному законодавстві.

Головним результатом відновленої міжнародної діяльності проти торгівлі людьми стало прийняття у 2000 році Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності та додаткового Протоколу про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї

© Гудзь Т. І.,

Коломієць Ю. М., 2014

(далі – «Протокол»). Мета цієї міжнародної домовленості полягає у тому, аби попередити торгівлю людьми і боротьбу з нею, приділяючи особливу увагу жінкам і дітям; захистити та допомогти жертвам такої торгівлі при повній повазі їхніх прав людини; і заохоченні співробітництва між державами-учасниками у досягненні цих цілей.

У лютому 2004 році Україна ратифікувала Конвенцію та Протоколи, а тому визначення торгівлі людьми, що міститься у Палермському Протоколі проти торгівлі людьми і вважається найбільш авторитетним, увійшло в національне право.

Торгівля людьми, відповідно до ст. 3 Протоколу, «означає здійснювані з метою експлуатації вербування, перевезення, передачу, приховування або одержання людей шляхом загрози силою або її застосування або інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або уразливістю положення, або шляхом підкупу, у вигляді платежів або вигод, для одержання згоди особи, яка контролює іншу особу. Експлуатація включає, як мінімум, експлуатацію проституції інших осіб або інші форми сексуальної експлуатації, примусову працю або послуги, рабство або звичаї, подібні з рабством, підневільний стан або вилучення органів».

Схоже визначення торгівлі людьми міститься і в українському законодавстві. Прийнята на основі зазначеного Протоколу ст. 149 Кримінального кодексу України визначає цей злочин як: здійснення іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням обману, шантажу чи уразливого стану особи. Експлуатацію людини складають: усі форми сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, примусова праця або примусове надання послуг, рабство або звичаї, подібні до рабства, підневільний стан, залучення в боргову кабалу, вилучення органів, проведення дослідів над людиною без її згоди, усиновлення (удочеріння) з метою наживи, примусова вагітність, втягнення у злочинну діяльність, використання у збройних конфліктах тощо.

Як зазначається у науковій літературі, дані новели вітчизняного кримінального закону мають на меті захист громадян від посягань на їх особисту свободу, забезпечуючи тим самим конституційну гарантію кожній людині на свободу та особисту недоторканність, а також виконання норм міжнародного права: Загальної декларації прав людини (ст. 3), Міжнародного пакту

про громадянські і політичні права (ст. 9), Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод (ст. 5) та ін.

Визначення «торгівлі людьми» дається й у Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми 2005 року, відповідно до якої «торгівля людьми означає найм, перевезення, передачу, приховування або одержання осіб шляхом погрози або застосування сили чи інших форм примусу, насильницького викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або безпорадним станом або наданням чи отриманням плати чи вигоди для досягнення згоди особи, яка має владу над іншою особою, для експлуатації. Експлуатація включає в себе, принаймні, експлуатацію проституції інших осіб чи інші форми сексуальної експлуатації, примусову працю чи послуги, рабство чи подібну до рабства практику, поневолення або вилучення органів».

Таким чином, торгівля людьми – це одна із сучасних форм рабства, що включає в себе домашнє рабство, примусові шлюби, боргову кабалу, примусове зайняття проституцією чи участь у виготовленні порнографічної продукції, нестерпні форми праці тощо.

На практиці торгівля людьми здійснюється шляхом вчинення ряду дій, які у своїй сукупності і складають її поняття. На думку Л. О. Божко, ці дії слід подати у такій послідовності: 1) вербування (як правило воно здійснюється шляхом підкупу, обману, викрадення, зловживання владою чи залежним становищем жертви, погрози чи іншого виду примусу); 2) транспортування (тобто перевіз «живого товару» до країни-реципієнта); 3) передача (купівля-продаж, обмін чи інші оплатні або безоплатні форми передачі «права власності» на людину); 4) експлуатація (примушування до заняття проституцією, використання у порнобізнесі, залучення до злочинної діяльності тощо).

Отже, сучасна торгівля людьми являє собою багатоаспектну загрозу для всіх народів і розглядається як сучасна форма рабства, яка супроводжується самими грубими і найжорстокішими порушеннями прав людини. На думку багатьох науковців, за своєю природою торгівля людьми майже у всіх випадках має транснаціональний організований характер, оскільки в процесі її здійснення залучаються представники злочинного світу різних країн, а потерпілих від цих злочинів можуть переміщувати через цілий ряд державних кордонів.

Поняття торгівлі людьми тлумачиться у багатьох міжнародних документах. На даний момент найбільш вичерпне

визначення торгівлі людьми дано і застосовується в спеціальному Протоколі про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї. У національному законодавстві поняття «торгівлі людьми» міститься у чинному Кримінальному кодексі України й представляє собою певне поєднання вітчизняного законодавства з європейським. Саме цей факт, на думку фахівців, викликає певні проблеми щодо практичного застосування статті 149 КК України.

Одержано 20.10.2014

УДК 343.365:343.237:343.431

Андрій Сергійович БЕНІЦЬКИЙ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального процесу

*Львівського державного університету внутрішніх справ
імені Е. О. Дідоренка*

ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРИХОВУВАННЯ ЗЛОЧИНУ ЗА СУКУПНІСТЮ ЗІ ЗЛОЧИНАМИ, ПЕРЕДБАЧЕНИМИ СТ. 149 ТА 146 КК УКРАЇНИ

У юридичній літературі триває дискусія щодо проблем кваліфікації ст. 396 КК України за правилами ідеальної сукупності з кримінально-правовими нормами, у яких приховування є конститутивною ознакою об'єктивної сторони злочину, які не є різновидами причетності.

Наприклад, у ст. 149 (торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини) КК України передбачено відповідальність за переховування людини, яка є об'єктом торгівлі або здійснення іншої незаконної угоди. Згідно зі змістом ст. 149 КК України переховування людини вчиняється з метою її подальшої експлуатації. Під експлуатацією людини, відповідно до примітки 1 цієї статті, слід розуміти всі форми сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, примусову працю або примусове надання послуг, рабство або звичаї, подібні до рабства, підневільний стан, залучення в боргову кабалу, вилучення органів, проведення дослідів над людиною без її згоди, усиновлення (удочеріння) з метою наживи, примусову вагітність, втягнення у злочинну діяльність, використання у збройних конфліктах тощо.

Ознаки торгівлі людьми мають місце незалежно від того, чи бажає потерпіла особа, щоб стосовно неї було вчинено незаконну